

УДК 37.091.279.7

Оцінювання за групами результатів навчання: вибір чи необхідність?

П. Щербань,

методист лабораторії методичного
забезпечення,
комунальний заклад «Житомирський
обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради
e-mail: p_sch@ukr.net

Анотація. У даній статті розглядається сучасний підхід до оцінювання навчальних досягнень учнів, що базується на групах результатів навчання. Аналізуються переваги та потенційні складності впровадження такого оцінювання порівняно з традиційними методами орієнтованими на окремі знання і вміння. Особлива увага приділяється обґрунтуванню необхідності такого переходу в умовах компетентнісного навчання. Розглядаються можливості для більш цілісного відображення навчального поступу учнів, підтримки їхньої індивідуальної освітньої траєкторії та забезпечення якісного зворотного зв'язку.

Ключові слова: групи результатів навчання, поточне, формувальне та підсумкове оцінювання, Нова українська школа, Державний стандарт базової середньої освіти, модельна й навчальна програми, критерії оцінювання.

Assessment by groups of learning outcomes: choice or necessity

P. Shcherban,

Methodologist of the Laboratory of Methodological
Support,
Municipal Institution «Zhytomyr Regional
In-Service Teacher Training Institute»
of the Zhytomyr Regional Council
e-mail: p_sch@ukr.net

Abstract. This article considers a modern approach to assessing students' academic achievements, based on groups of learning outcomes. The advantages and potential difficulties of implementing such an assessment are analyzed in comparison with traditional methods focused on individual knowledge and skills. Special attention is paid to substantiating the need for such a transition in the context of competency-based learning. Opportunities for a more holistic reflection of students' academic progress, supporting their individual educational trajectory and providing high-quality feedback are discussed.

Keywords: groups of learning outcomes, current, formative and summative assessment, New Ukrainian school, State Standard of Basic Secondary Education, model and curriculum, assessment criteria.

Постановка проблеми. В умовах реформування освіти України одним із основних завдань Нової української школи є не лише впровадження інноваційних методів навчання, але й розробка сучасних підходів до оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Традиційні підходи орієнтовані на окремі аспекти навчання, й часто цього недостатньо, оскільки не відображається реальний прогрес учня/учениці, особливо у формуванні ключових компетентностей та наскрізних вмінь. Виникає потреба у створенні якісно нових інструментів та стратегій, які могли б змінити систему оцінювання. Перехід на оцінювання за групами результатів навчання є одним із шляхів вирішення даної проблеми, що дозволяє комплексно оцінювати результати навчання: знання, уміння, навички, ставлення, цінності, які можна ідентифікувати, виміряти й оцінити.

Мета статті: дослідити особливості впровадження оцінювання за групами результатів навчання як ефективного інструмента оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць та проаналізувати його вплив на їхню мотивацію, розвиток самостійності, якість освітнього процесу тощо.

Виклад основного матеріалу досліджень. Перехід на Державний стандарт базової середньої освіти актуалізує питання модернізації системи оцінювання результатів навчання здобувачів освіти у базовій школі. В документі розписаний алгоритм оцінювання за групами результатів навчання, що базується на загальних, конкретних результатах та орієнтирах для оцінювання [2].

У подальших нормативних документах розроблені загальні та галузеві критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та виділені групи результатів навчання. У природничій освітній галузі виділяють три групи :

- група результатів 1. Проводить дослідження природи;
- група результатів 2. Здійснює пошук та опрацьовує інформацію;
- група результатів 3. Усвідомлює закономірності природи [7].

Розподіл орієнтирів для оцінювання за рівнями досягнення результатів навчання здійснено за таксономічним підходом:

- початковий рівень передбачає вміння розпізнавати, пригадувати, відтворювати окремі елементи змісту навчання;
- середній рівень – розуміння та застосування елементів змісту навчання;
- достатній рівень – уміння аналізувати навчальну інформацію (класифікувати, порівнювати, узагальнювати, інтегрувати, уточнювати, упорядковувати);
- високий рівень – уміння оцінювати навчальну інформацію та власну навчальну діяльність, рефлексувати, продукувати нові ідеї, створювати нові підходи, розв’язувати нестандартні проблеми та генерувати інноваційні рішення [2].

Оцінювання за групами результатів навчання відбувається в умовах діяльнісного підходу. Таке оцінювання є невід’ємною складовою та практичним інструментом реалізації діяльнісного підходу в освітньому процесі. Саме в таких умовах учень/учениця виступають активними учасниками навчання, а знання набуваються через практичну діяльність та розв’язання проблемних ситуацій. У такій ситуації оцінювання за групами результатів навчання набуває особливої цінності.

Цей підхід дозволяє не тільки оцінити обсяг засвоєних знань, але й здатність учнів застосовувати їх у різних контекстах, демонструючи сформовані компетентності. Оцінюються вміння співпрацювати, критично мислити, комунікувати, творчо розв’язувати завдання – тобто ті ключові навички, що формуються саме в процесі активної діяльності учня/учениці. Оцінювання стає органічним продовженням навчання, відображаючи динаміку розвитку діяльнісних компетентностей.

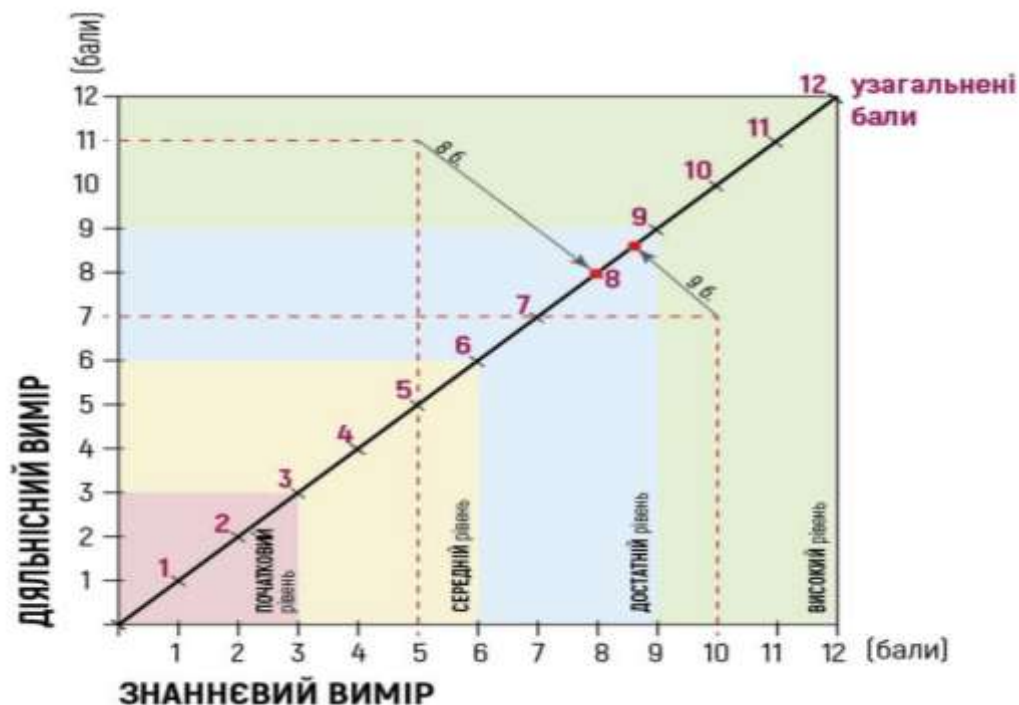

Рис. 1 [2]

Використання знаннєвого та діяльнісного вимірів під час оцінювання за групами результатів навчання є важливим кроком до більш справедливого та цілісного оцінювання компетентностей учнів. Це відповідає сучасним вимогам до освіти, які наголошують на формуванні в учнів здатності не тільки знати, але й діяти, застосовувати свої знання для розв’язання різноманітних завдань та успішної самореалізації в майбутньому. Представлений графік наочно ілюструє необхідність збалансованого врахування обох цих вимірів для отримання об’єктивної оцінки навчальних досягнень учнів за групами результатів навчання.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є поточне, формувальне та підсумкове. Поточне оцінювання направлене на фіксування учнями конкретних результатів навчання у процесі засвоєння ними окремих

елементів навчальної програми і передбачає документування прогресу у досягненні очікуваних результатів. Інформацію, яку отримано під час такого оцінювання, можна використати для здійснення формульованого та підсумкового оцінювання.

Поточне оцінювання проводиться за групами результатів навчання під час виконання практичних робіт, проєктів. Це може бути спостереження за активністю під час дискусії, роботи в групі тощо. Можна використовувати тестові завдання різних типів: завдання відкритого та закритого типу; на встановлення відповідності; послідовності тощо. У таких умовах важливим є забезпечення чітких критеріїв оцінювання заздалегідь визначених й зрозумілих для учнів.

Поточне оцінювання має значні переваги:

- *оперативність*: дозволяє швидко отримувати інформацію про рівень засвоєння матеріалу на поточному етапі навчання, що дає можливість вчасно виявляти прогалини в знаннях і оперативно реагувати на потреби учнів;
- *систематичність*: регулярне проведення поточного оцінювання забезпечує постійний моніторинг прогресу учнів;
- *сприяння активному навчанню*: різноманітні форми поточного оцінювання стимулюють активну участь учнів у освітньому процесі та призводить до глибшого засвоєння навчального матеріалу;
- *підготовка до підсумкового оцінювання*: регулярне виконання завдання у рамках поточного оцінювання готує учнів до більш відповідальних форм контролю, таких як підсумкові роботи;
- *формульовальний характер*: інформація отримана під час такого оцінювання є цінною як для вчителя, так і для учнів, оскільки допомагає вчителю адаптувати методи навчання, корегувати освітній процес та надавати індивідуальну підтримку учням. Учні також використовують таку інформацію для корегування власної освітньої траєкторії.

Недоліки поточного оцінювання можуть компенсуватися формульованим оцінюванням, спрямованим не на фіксування результатів, а на своєчасну допомогу учням у оволодінні ними змістом навчального матеріалу.

Формульоване оцінювання є ключовим компонентом процесу навчання. Охоплює методи моніторингу навчання учнів у будь-який момент часу з метою надання оперативного зворотного зв'язку учням щодо покращення навчання та їх результатів навчання у майбутньому. Допомагає учням усвідомити свій прогрес та визначити зони зростання. Сприяє розвитку самостійності та відповідальності за власне навчання. Важлива не оцінка, а покращення навчання.

Формульоване та поточне оцінювання виконують різні функції: формування вміння вчитися та індивідуальне зростання відповідно до особистісних цілей навчання; перевірка та облік навчальних досягнень відповідно до критеріїв оцінювання. А головне те, що таке оцінювання допомагає учням успішно навчатися і досягати високих результатів [2].

Підсумкове оцінювання є співвіднесенням фактичних результатів навчання, яких досягли здобувачі освіти, з обов'язковими/очікуваними, які

визначені Державним стандартом, модельною та навчальною програмами за певний період навчання. Підсумкове оцінювання здійснюється періодично. Кількість підсумкових робіт вчителі встановлюють самостійно, але не менше однієї на семестр. Підсумкові роботи можуть забезпечувати охоплення одного, двох або трьох груп результатів навчання. Відомості, які отримані під час такого оцінювання, можна використати для вироблення навчальних цілей на наступний період, визначення труднощів та корегування освітнього процесу [6].

Наступним етапом є створення завдань за групами результатів навчання під час проведення поточного, формувального та підсумкового оцінювання. Особливий акцент необхідно зробити на завданнях для підсумкового оцінювання. Приклади завдань за групами результатів навчання (географія, 7 клас):

✓ *Група результатів 1. Проводить дослідження природи.*

Початковий рівень. Досліджуючи кліматичну карту світу, визначити найхолодніший материк нашої планети.

Середній рівень. Дослідити рослини тропічних пустель Африки та визначити основні чинники їх пристосувань до таких умов.

Достатній рівень. Дослідити субтропічний середземноморський клімат Євразії та дати його коротку характеристику.

Високий рівень. Дослідити геологічну будову Австралії та визначити корисні копалини материка й особливості їх утворення.

✓ *Група результатів 2. Здійснює пошук та опрацьовує інформацію.*

Початковий рівень. За інформацією фізичної карти світу визначити, якими океанами омивається материк Євразія.

Середній рівень. Використовуючи інформацію фізичної карти Південної Америки, описати рельєф материка.

Достатній рівень. За тематичною картою «Північна Америка. Природні зони» визначити особливості розташування природних зон материка та причини такого розташування.

Високий рівень. Аналізуючи інформацію кліматичної карти Австралії, визначити особливості розподілу опадів на материку та чинники такого розподілу.

✓ *Група результатів 3. Усвідомлює закономірності природи.*

Початковий рівень. Найжаркіший клімат на екваторі. Вказати, які материки перетинає екватор.

Середній рівень. В яких районах Південної Америки випадає найбільше опадів? Пояснити, чому.

Достатній рівень. Пояснити, яку роль відіграють гори Анди у формуванні клімату Південної Америки.

Високий рівень. Визначити, як родовища корисних копалин пов'язані з тектонічною будовою Північної Америки.

Висновок. Оцінювання за групами результатів навчання перестає бути лише одним із варіантів, а набуває ознак необхідності в умовах Нової української школи. Воно є ключовим елементом реалізації компетентнісного підходу, оскільки дозволяє оцінити не окремі фрагменти знань, а здатність учнів

застосовувати їх комплексно для розв'язання навчальних та життєвих завдань. Такий підхід сприяє глибшому розумінню навчального матеріалу, розвитку ключових компетентностей, формуванню в учнів цілісної картини світу та підвищенню якості освіти загалом. Перехід до оцінювання за групами результатів навчання від учителя передбачає переосмислення підходів до планування, організації та його проведення, проте його потенційні переваги для розвитку учнів та підвищення ефективності освітнього процесу є беззаперечними.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 05.05.2025).
2. Жук Ю. О., Гривко А. В. Особливості оцінювання результатів навчання учнів 5–6 класів. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/7.pdf> (дата звернення: 05.05.2025).
3. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної ради*. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.05.2025).
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». *Відомості Верховної ради*. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 01.05.2025).
5. Оцінювання в 5–9 класах Нової української школи: відповідаємо на запитання. 2025. URL: <https://mon.gov.ua/news/otsiniuvannia-v-59-klasakh-nush-vidpovidaemo-na-zapytannia> (дата звернення: 06.05.2025).
6. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 № 1093. Київ. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia> (дата звернення: 06.05.2025).
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження від 14.12.2016 № 988-р. / Кабінет Міністрів України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.